

Hledání stability v éře nerovnováhy Prof. Milan Zelený

Covid -19 je virus, který rychle a důrazně odhalil zastaralost, neefektivnost a nespolehlivost uměle konzervovaných lidských, zdravotních, ekonomických, politických, vzdělávacích, společenských a podnikatelských systémů. Neracionální ulpívání na již neudržitelném stavu nám zabraňuje včasné pochopení, a tak i pozitivní zvládnutí, tolik potřebné transformace. Ještě nikdy se lidstvu nepodařilo zastavit, nebo dokonce zvrátit evoluci. Budoucnost ještě můžeme ovlivnit, minulost už ne; tu lze jen rizikově opakovat.

Virálně se nešíří jen viry, ale i myšlenky, nápady a návyky (obzvláště ty špatné). Např. zpátečnický, Trumpismus: kolik už vyprodukoval podobných trumpíků a takytrumpů po celém světě - a tak prosadil štěpící stranický přístup, namísto jednotící a přirozené spolupráce svobodných trhů. Ekonomiku nám tak řídí stále pochybnější intervence stranických politiků. Za pandemie se formuje i hospodářská krize a nezaměstnanost apokalyptických rozměru 30. let (jak to prožívali i naši Baťové.) Zdravotní i politická pandemie jsou s ekonomikou spojené nádoby: je třeba je zvažovat současně: vytvářet tak novou imunitní odolnost lidstva, prosazováním spolehlivé, rovnovážné a přirozeně resilientní evoluce nové ekonomiky. Ne stále jen řešit následky sociálního inženýrství stranických vládců z 90. let. Potřebujeme trvalý program posilování imunity, kombinovaný s vyváženou, soběstačnou, odolnou a přirozeně spolupracující, lokálně integrovanou ekonomikou. (V USA dnes vzrostla nezaměstnanost o 1000% - za jediný týden.)

Virálně se šíří i zastaralé, dnešním potřebám již neodpovídající vzdělávání, politické intervence do ekonomiky, rezistence vůči novým technologiím, kopírování, plagiarismus, atp. Největší kalamitou je sílící tendence k monokultuře – v zemědělství, průmyslu, vzdělávání – o politice ani nemluvě. Příroda nesnáší monokulturu, tou usychá a hyne. I lidé potřebují nadějnou a přirozenou pestrost, rozdílnost, a doplňování se ve spolupráci – nic „mono“. Nelze přece postavit úspěšný fotbalový tým ze samých pravých křídel.

Nelze také učit nové generace - všechno stejně a všechny totéž. Nelze je učit myslet CO, ale hlavně rozvíjet JAK myslet. Jak hledat svoji vlastní cestu, jak prosekávat nové cesty – ne se jen vracet k těm starým, prošlapaným až do slepých uliček. Kdo nachází cesty nové, obohacuje svět, generuje nové příležitosti. Kdo však jen kopíruje cesty již prošlé, oslabuje svět a zužuje možnosti pro mladé generace. Máme-li na všechno, všichni, stejný (tj. stranický) názor, kde a jak budeme nalézat postoje a řešení k problémům nikdy předtím nepoznaným? Chybí nám i ekonomové. Produkuje závěje analytiků, kteří popisují a interpretují to, co se již stalo; pokud možno všichni stejně, na přání oligarchicky řízených medií. Ekonom však hledá, a umožňuje popsání i pochopení budoucnosti, evoluční a transformační procesy přizpůsobení se novým výzvám a novým realitám. (Jak to učil prof. Deming: *Nelze nikam dojet bezpečně, s pohledem upřeným do zpětného zrcátka.*) Namísto toho, viz „ideu“ z analytické dílny ČR: *Ekonomiku musíme rychle zmrazit, a pak ji znovu probudit.* A je to? Není třeba její transformace, aby se tragická selhání globalistů již neopakovala? Není návratu, není žádné „post“, je jenom nová, naše, společná budoucnost.

Vstoupili jsme do Éry Nerovnováhy. Je naším posláním učit se a zdůrazňovat jak rovnovážný stav ve společnosti, ale i vůči přírodě, obnovovat, udržet, a udržovat i dlouhodobě. Téma rovnováhy se nikde neučí, a není tedy znalostní výsadou dnešních vědců, podnikatelů, manažerů – a už vůbec ne politiků a jejich déle-sloužících analytiků. Je třeba začít se učit myslet. Kromě nerovnováhy nás postihují i další bezprecedentní jevy: období tzv. globalizace končí, rychlost změny, technologické i společenské, výrazně akceleruje, a politická sféra je zdrojem nejen společenské rozpolcenosti a konfliktnosti, ale i zpátečnického lpění na

udržování statusu quo, či přímého návratu zpět: k hodnotám, které dnešní nerovnovážený stav přivodily. Obecné obavy z budoucnosti, úpadek instituce vzdělávání, oslabování spolupráce, spoléhání se na nezávaznou „solidaritú“, a ničivé státní intervence - to jsou jen některé z doprovodných symptomů ztráty rovnováhy.

Neinformované, neznalé, zpolitizované nebo úzce specializované intervence do rozkolísaných společenských i přírodních procesů (obzvláště jejich vzájemné závislosti a interakce), vyžadují znalostně fundované, transdisciplinární a transgeneračně systémové přístupy, které je třeba se neprodleně učit a urychleně prosazovat. Příroda varuje, že vše souvisí se vším – že i malý brouček či hraboš, nevinná auto-nálepka, nebo i prostý hlupák v čele, mohou existující nerovnováhu rozkolísat do dlouhotrvajících krizí přírodně-společenských závislostí.

Např. tzv. globalizace, je krátkodobý fenomén, nedávno (70. léta) objevené a zneužitě levné pracovní síly, který v sobě nese své vlastní, sebedestruktivní vyústění. Čím více se snažíte levnou pracovní sílu využít, tím více ji musíte organizovat, učit, předávat znalosti a návyky, atp. Levná pracovní síla se tak nutně začne prodražovat. Globalizace sice funguje, co nejdále od konečného spotřebitele, ale začíná nutně sama rychle ochabovat a ustupovat. Dodávkové řetězce globální musí nahradit lokální řetězce poptávkové. Přesun výrobních procesů zpět, co nejbližší ke konečnému spotřebiteli a zákazníkovi, je pak nevyhnutelný: Budu přece vyrábět a prodávat co nejbližší svému konečnému zákazníkovi; jak nás to ostatně učili zlíňští Baťové – i když, bohužel, zřejmě zatím ne příliš úspěšně.

Nedávné americké výzkumy již potvrzují narůstající nerovnováhu ekonomickou. Je fakt, že se jednotlivé vyspělé státy hospodářsky stále rychleji přibližují (Příklad je USA vs. Čína): co USA v industrializaci trvalo 200 let, Čína dokázala již za pouhých 20 let. K hospodářskému sblížení ekonomik už dochází akcelерованě a celosvětově.

Ale: nerovnováha a hospodářská rozdílnost se stále výrazněji prohlubují uvnitř států, tj. mezi oblastmi, regiony a lokalitami. Klesající vliv globalizace je nahrazen potřebou důrazu na lokalizaci a re-lokalizaci hospodářských, vzdělávacích, samosprávních, a jiných klíčových činností.

V USA se už lokální důraz rychle vyplácí: guvernéri jednotlivých států si určují místní protívirová opatření sami, právě podle místních podmínek a situace. Významná spolupráce mezi státy nastává automaticky. Trumpovi již zbylo jen vydírání (obzvláště v New Yorku), vyhrožování a omezování národních zdrojů. (Touha po znovuzvolení u trumpistů dominuje.)

Celou řadu prostých návyků je tedy třeba přehodnotit. Přenechávání samosprávy stranicko-centrálním vlivům vede jen k další ztrátě orné půdy, vody, lesů a přírodních prostředí, potravinové nezávislosti i regionální bezpečnosti. Dlouhodobá udržitelnost se musí stát sebeudržitelností, nezávislé na investičních dotacích, podporách a podfuků. Namísto kopírování a plagiátorství, je třeba hledat vlastní Českou cestu, jako v osobních, podnikatelských a vzdělávacích, tak i samosprávních výzvách a řešeních. Je nutné se zbavit dusivé monokultury, jak v zemědělské, tak i v průmyslové produkci, ale hlavně ve vzdělávání, inovacích a podnikatelství. Naopak, originalita, myšlenková pestrost a tvůrčí rozličnost, nechť jsou základem nového českého týmového doplňování, spolupráce, sebeurčení a cest k úspěchu.

I v tak malé zemi jako ČR, jsou hlavní aktivity soustředěny jen ve 2-3 městech (Praha, Brno, atp.), zatímco většina lokalit je závislá na rostoucím objemu cestování za prací a vzděláním, ztrátou potravinové soběstačnosti, pracovních příležitostí, a hlavně nezávislosti a rovnováhy v komunitě rodičů a jejich dětí. Namísto toho, více než 250 registrovaných stran a hnutí nadále prohlubují nerovnováhu, fragmentaci a konfliktnost. Centra sama trpí předraženým bydlením, dopravními blokadami, uměle koncentrovanou konkurencí, ztrátou spolupráce a identity – bez výhledu na spolehlivá řešení v budoucnosti.

Přesto vše: jsme jediná země na světě, která může čerpat přímo z odkazu našich geniálních podnikatelů, Tomáše a Jana Bati. Jejich odkaz bychom si už neměli nechat vzít, nebo zlehčovat, zprofanovat, či zneuctívat triviálním výkladem některých povrchně myslících politických simpletonů.

Představte si ale opravdový zázrak: z ospalé ševcovské vesničky Zlín, vytvořili oba Baťové nejen evropskou, ale i světovou metropoli. Za pouhých 20-30 let! Oni to nepovažovali za zázrak, ale za prostý následek přesvědčení, práce, spolupráce a nezávislosti. Dodnes lze ve Zlíně obdivovat baťovské monumenty dávno zašlé místní slávy.

Ale, především: Baťové nebyli „globalisté“, jak se někdy tvrdí, ale přesvědčení a zapálení mistři lokální ekonomiky. Nevyváželi boty, ale celá „Průmyslová města“, která vyráběla boty, a vše potřebné – lokálně; tedy co nejbližší ke konečnému spotřebiteli. Takových měst (dnes Integrovaná Produktivní Prostředí, IPP) vyvezli Baťové přes 70 - během největší světové hospodářské krize 30. let! Je tedy Česko schopno využít potenciálů lokální ekonomiky? Odpovězte si sami: Kdo jiný?

Hledání rovnováhy však vyžaduje mnoho specifických změn, které bychom snad měli mít uchované v národní genetice DNA. Např. omezení úzké specializace a prosazování vícerozměrnosti ve vzdělání – již proto, že vše souvisí se vším. Pochopení vzájemnosti přírody a lidmi vytvářených konglomerací. Návrat k nezávislosti a spolupráci. Odmítnutí všeho, co nás uměle, i cíleně, rozděluje; prosazování všeho, co nás přirozeně spojuje. Přestat unikat do minulosti nebo konzervovat přítomnost, ale přijmout výzvy přirozeně se formující budoucnosti. Učit se rovnováze v osobním, místním, i regionálním životě. Studovat intenzivně základy a praxi logického myšlení (když už nechceme biflovat matematické vzorečky). A znovu se ponořit, obzvláště ve školách, do až „zázračného“ odkazu obou našich Baťů.

A tak si představme nový „zázrak“: tvorbou nových, regionálních malých „Zlínů“, vytvoříme v ČR desítky kondenzačních jader pro přirozený rozvoj regionálních a lokálních ekonomik. Mluvíme o skutečné rovnováze: vyváženosti, nezávislosti, soběstačnosti, a spolupráci místních iniciativ – tvorbou sítí spolupráce, co nejbližší konečnému zákazníkovi – po celém světě.

Hlavní roli musí sehrát čeští podnikatelé. Především se musí stát skutečnou profesí, sebevědomou, a sebeakreditovanou. Pomocí podnikatelských univerzit (myšlenka J. Bati) musí vychovávat své následné podnikatelské generace, schopné spolupráce a dalšího rozvoje regionálních ekonomik. Mladí inovátoři a podnikatelé, bez ohledu na to, kde se narodili a kde žijí, budou tak moci plně uplatnit své sny v rozvoji rovnovážných regionálních prostředí – a dobývat světa podle příkladu Tomáše a Jana. Každý hospodářský pohyb vždy a všude začíná lokálně - nikdy ne na ministerstvu! Potřebujeme jeden druhého – a v té potřebě je i naděje. Bez účasti ochablých, upovídáných (nebo náhle němých) politiků, ale s plným nasazením mladé, podnikatelské profese, špičkových technologií, baťovské spolupráce, a hrdosti v hledání vlastní, tj. České cesty k rovnováze a úspěchu. Uděláme si to sami! To nejlepší na světě je pro nás docela dobré!

M. Zelený, ZET Foundation